

Životopis šlechtitele Konráda Dvorského

*19. 10. 1882, +6. 12. 1963

V letošním roce uplyne čtyřicet let od smrti významného českého šlechtitele Konráda Dvorského. Redakci se dostal do rukou vlastní strojopisný životopis tohoto praktika, výzkumníka a pedagoga, který napsal někdy na sklonku svého života. Díky laskavosti majitele dokumentu, Ing. Petra Svačiny, který je i autorem dovětky na konci životopisu, přinášíme jej také našim čtenářům. Pro zachování autentičnosti a obrazu doby, ve které vznikl, jej předkládáme v původní podobě, bez jakýchkoli redakčních úprav a zásahů.

Narodil jsem se 19. října 1882 ve Štarnově v domě č.p. 36, jenž náležel mým rodičům Tomáši a Mariáně Dvorským, jako páté dítě. Otec i matka zemědělského původu, hospodařili s úspěchem na statku selském o výměře 17 ha. Otec měl rád zvířata: koně, kravičky a prasátka, byl obecním hospodářem a jezdil kupovat plemenné býky do Suchdolu a prasátka do Skaštic u Kroměříže, kde tamní hospodáři zavedli chov jorkšířského vepře menšího rázu.

Ve Štarnově jsem vychodil dvojtřídní školu a byl dán poté na studie na tehdejší slovan-ské gymnázium v Olomouci. Matka chtěla mít ze mě „panáčka“ (tj. kněze), což byl ideál každé hanácké matky.

Nižší gymnázium jsem absolvoval v letech 1894–1898 s výborným prospěchem a poně-vadž jsem měl už jako hoch zájem o hospo-dářství, dali mě rodiče zapsati na tehdejší střední hospodářskou školu v Přerově, kde řediteloval známý pracovník řed. Jan Ada-mec. Tuto školu jsem absolvoval s výborným prospěchem v letech 1898–1901, načež obo-hacen jsa hospod. vědomostmi, nastoupil jsem do hosp. praxe a sice u Adersbachu v Li-bochovicích u Nepomyšli v Čechách. Panství Libochovice a Nepomyšl patřila říšskému hra-běti Josefu u Herberštejnů, kterému též pat-řil statek Spálené Poříčí a Ptuj v jižním Štýr-sku. Moji nejučinnější praxi jsem prodělal ve dvoře Březnice u Krýř, v kraji chmelařském. Byl jsem hospodářským asistentem za plat 80 K a měl jsem na starosti dva dvory v Břez-nici ve výměře asi 400 ha a poplužní dvůr Go-lešov asi 120 ha. V Březnici bylo 25 ha chmel-nic a rozsáhlá mléčná hospodářství a tu jsem měl bohatou příležitost seznati bídu země-dělského dělníka, o něhož jsem se zajímal jako mladík se značným sociálním citěním. Těžce jsem nesl, jak bezohledně zacházel s li-dem tamní vrchní hosp. správce. V Březnici byli zaměstnáni jako sezónní dělníci Slováci, kteří měli v pracovní smlouvě též délku pra-covního dne, totiž: od slunce východu do slunce západu. Na česání chmele chodili hlavně česači z jižních a západních Čech. Tu se utvrdila ve mně myšlenka pracovat pro po-vznesení tohoto poniženého lidu. Poněvadž jsem dovedl usilovnou práci zmocí tu spoustu služebních povinností, byl jsem povýšen na asistenta I. tř. s platem 120 K. V této praxi jsem vytrval až do nastoupení vojenské po-vinnosti, kterou jsem absolvoval jako jedno-roční dobrovolník v Krakově a ve Vídni v roce 1903–1904 a po jejím skončení jsem se defi-nitivně rozhodl věnovati učitelství na země-dělských školách. Obrátil jsem se tedy na řed. střed. hospod. školy v Přerově, zdali by mě nemohl na některou školu jako učitele do-poručiti a dostal jsem brzy kladnou odpověď, že bych mohl nastoupit jako odborný učitel hos-

pod. na zim. hospod. škole v Bystřici n/P.

Už tehdy se vyvíjela snaha, aby na kaž-dém okrese byla zřízena zim. hosp. škola. Tyto školy tehdy zakládaly okresní hospod. spolky a řídili je tzv. kuratoria. Moje žádost o udělení místa odb. hosp. učitele byla kladně vyřízena a já nastoupil v říjnu 1904 v Bystřici n/Per. jako odborný hospodářský učitel s platem 80 K. Bylo mojí povinností vyučovati přiděleným předmětům a složit do roku potřebné zkoušky a konati po okolí přednášky. Hospod. učitelé byli současně tzv. kočovnými učiteli, konali hospod. přednášky pro zemědělskou radu.

Zkoušku z učitelské způsobilosti jsem slo-žil před komisí v Praze za předsednictví vlá-dního rady Dr. Karla Lamba s velmi dobrým výsledkem a stal jsem se brzy na to definitiv-ním učitelem. V Bystřici n/P. jsem pobyl 4 léta a konal vedle školních povinností četné po-kusy se svými žáky absolventy hlavně s umě-lými hnojivy. Mimo to jsem doplňoval školní sbírky.

Záhy jsem postřehl, že mi k výkonu mých školských a mimoškolských povinností zda-leka nestačí vědomosti ze střední hospodář-ské školy. Proto jsem se snažil o vzdělání vyšší, které mi doporučil výborný učitel prof. Frant. Stöhr. Doporučil mi studium na hosp. institutě university v Halle n/S., který on sám navštěvoval a absolvoval. Už v Přerově jsem se zvláště zajímal o pěstování rostlin, které tu skvěle přednášel prof. Stöhr.

V roce 1908 jsem byl přeložen na odb. školu v Holešově. Ředitel Jan Adamec konal obsáhlé práce v oboru zušlechťování hanáckého ječmene. Ke zpracování jejich výsledků byli povoláni mladší učitelé a mezi nimi jsem byl i já. Mimo to mi Zemský výbor v Brně po-volil v letních semestrech studium v Halle n/S., které jsem absolvoval v letech 1909–1912, v zimě jsem vyučoval. V Halle n/S. jsem mimo jiné absolvoval kurs o šlech-tění rostlin u prof. Dra. Pavla Holdefleisse, a ten usměrnil moji budoucí šlechtitelskou čin-nost. Ta byla ovšem zabrzděna vypuknutím první světové války v roce 1914, kterou jsem nastoupil 28. 7. 1914 a skončil 16. 11. 1918, kdy jsem dorazil po mnoha útrapách se svým oddílem do Olomouce.

V roce 1919 jsem byl přeložen ve funkci správce zim. hosp. kursu při vyšší hosp. škole na Kl. Hradisko u Olomouce. Kurs se později změnil v normální dvouletou zimní hospodář-skou školu, postavil provozní účelnou budovu a úplně se osamostatnil.

Zde bylo pokusné pole vedené vzorně prof. vyšší hospod. školy a pozdějším ředitelem této školy Janem Slabým. Na poli byla řada sort a zde jsem v časných hodinách začal pro-váděti první hybridizační práce. Zde jsem také vypěstoval Dvorského mák Azur.

Sem se kladou první začátky jarních pše-nic Nivy, Vegy a Zory. V Přerově byl zásluhou vrchního zem. rady Jindřicha Mackovíka v roce 1919 založen zemský ústav pro zušlechťování rostlin. Z pozemkové reformy mu byly přiděleny dvory Stará Ves a Horní Moš-těnice. K šlechtitelským pracím byl jsem ur-čen i já.

Šlechtitelská činnost 1919–1924

V tomto období pracoval jsem se zem. ra-dou Ing. Ant. Slabým na šlechtění tzv. se-lekčních ječmenů: H II, H III, H VI, H VIII, Igh a jiné. Mimo to byla šlechtěna ozimá pše-nice M 8/3 a M 20, ozimé žito Mackovíkovo a oves M 2. Současně jsem instruoval všechny spolupracovníky v hybridizaci, od staré metody sbírání pylu a jeho přenášení na blizny štětečkem bylo úplně upuštěno a byla zavedena správná revoluční metoda kastrování a přenášení prašníku přímo do květu. Tato moje tehdy nová a úspěšná me-toda se ujala a byla všeobecně prováděna. V roce 1924 se moje činnost v zem. ústavu pro zušl. rostlin v Přerově skončila a byla přenesena na novou šlechtitelskou stanici Nový Dvůr u Olomouce, kterou jsem vedl až do roku 1950, kdy byla min. zemědělství (vrchní rada Ing. Jan Stranák) likvidována. Pracoval jsem zprvu s jednou pracovnící An-nou Bradovou, později Ing. Sergejem Barančukem a Aloisem Lužným a Ing. Karlem Domkářem z Čelechovic. Tito dva dojížděli střídavě na výpomoc z Čelechovic na Hané. Ing. S. Barančuk měl na starosti mimo prací selekčních i obsáhlé mléčné hospodářství na Novém Dvoře.

Na Novém Dvoře byly vyšlechtěny:

Ozimá pšenice Volha běloklasá

Ozimé žito laznické

Jarní pšenice Niva

Jarní ječmen Hanácký Moravan

Jarní ječmen Pavlovický plnozrnný

A bylo provedeno křížení kukuřice Adáč-kovy s kukuřicí kanadskou Quebenem, z ně-hož povstala později po přenesení do Čele-chovic kukuřice Čelechovická ADQ.

Šlechtitelská stanice v Dolní Loučce:

Na můj popud bylo založeno v roce 1924 Středomoravské pastevní družstvo v Horní Loučce. Stal jsem se jeho jednatelem a zů-stal jsem jím až do jeho likvidace v roce 1945. V Loučce jsem založil šlechtitelskou stanici, stádo plemenného dobytka hovzího a vep-řového. Na šlechtění rostlin jsem pracoval in-tensivně sám a přes prázdniny se svou man-želkou a dcerami Věrou a Drahomírou.

Zde jsem vyšlechl:

Ozimou pšenici Červenou perlu a vousku Oslavu

Jarní pšenici Zoru

Ozimé žito sudetské

Jarní ječmen Štarnovský kneifl

Jarní ječmen Hanácký kneifl

Jarní ječmen Dvorského hanácký

Dvorského Azur.

Šlechtitelská práce v Loučce byla v září 1938 přerušena německou okupací. Část šlech-titelského materiálu jsem převezl na Nový Dvůr u Olomouce a později do Čelechovic na Hané.

Šlechtitelská činnost v Čelechovicích na Hané a později v Hrubčicích u Prostějova:

Šlechtitelská stanice v Novém Dvoře u Olomouce byla rozhodnutím min. zeměděl-

ství (vrchní rada Ing. Jan Stranák) zrušena a šlechtitelský materiál byl rozdělen takto:

Pšenice byly převedeny do Hrubčic na Hané

Ječmeny a mák do Čelechovic na Hané.

Čelechovická šlechtitelská stanice byla založena Elitou v Brně v roce 1941 a zde jsem z počátku nesměle a později intenzivně pracoval se šlechtiteli v Čelechovicích Aloisem Lužným a v Hrubčicích Ing. Karlem Domkářem. Ovšem moje vlastní práce byla v roce 1951 násilně přerušena (ředitel Švancara) a teprve později obnovena.

V Čelechovicích byly vyšlechtěny:
Ozimé žito Zenit (křížení provedl Josef Hlaváček v Přerově)
Jarní pšenice Vega
Jarní ječmen Čelechovický hanácký
Kukuřice ADQ.

Do Hrubčic bylo přeneseno šlechtění jarní pšenice Nivy a Vegy, později do Horní Moštěnice a konečně do Staré Vsi.

V Hrubčicích jsou nyní šlechtěny:
Dvě ozimé pšenice 2/2 a 2/2/3
Dvě jarní pšenice Niva a Zora
Ječmen
Jarní pšenice Hanácká nepoléhavá.

Při mém poměrně vysokém stáří mě šlechtění živelně zajímá a zúčastňuji se šlechtitelských prací pilně v obou stanicích.

Můj životní cíl a práce je skoro skončena a naplnila mě ke konci radostí, že byla úspěšná, vždyť ze 17 uvedených sort je jich ještě 7 v provozu, a to:

Mák Azur
Jarní pšenice Niva
Kukuřice ADQ
Ječmen Novodvorský hanácký
Ječmen Čelechovický hanácký
Jarní pšenice Vega
Žito Zenit.

Dnes ovšem, kdy se práce šlechtitelské rozrostly, není možné, aby je mohl vykonávat jeden pracovník, nýbrž celý kolektiv s předpokladem, že stanice jsou řádně vybaveny. Tomu tak není ani v Čelechovicích, ani v Hrubčicích, a pracovníkům tu i tam přejí, aby se

řádno vybavení brzy dočkali. Šlechtitelský kolektiv v Čelechovicích považují za dobře volený a pracující.

Ne však v Hrubčicích, kde při poměrně velkém rozsahu šlechtitelských prací spočívá břemeno na bedrech Ing. K. Domkáře. Zde je nutno zvýšit počet pracovníků. Oběma stanicím pak přeji, aby v ušlechtilém soutěžení měly plný šlechtitelský úspěch a měly na zřeteli šlechtitelský cíl:

zlepšení výnosu a jakosti zem. plodin (pěstovaných) a (s konečným cílem) zvětšení krajíce chleba pro pracující lid.

Míru a šlechtění zdar!

Závěrem můžeme konstatovat, že Konrád Dvorský byl v první polovině dvacátého století bezesporu jedním z nejlepších šlechtitelů zemědělských plodin. Jeho v tehdejší době průkopnická metoda křížení (kastrace, nanášení pylu přímo na bliznu) je stále používána v šlechtitelské praxi.

Odrůdami ječmene, které vyšlechl, bylo do padesátých let, kdy byla jeho šlechtitelská činnost násilně přerušena, oseto 60-70 % ploch v Československu. Pro svou sladovníckou kvalitu měly nejvyšší zastoupení odrůdy jarního ječmene Štarnovský kneifl a Hanácký kneifl, v pozdějších letech dosáhla značného rozšíření odrůda jarního ječmene Čelechovický hanácký. Některé z jeho odrůd byly využity i ve šlechtitelských programech Šlechtitelské stanice v Hrubčicích a najdeme je v rodokmenu odrůd „diamantové řady“. Například odrůda ječmene Ametyst má v rodokmenu odrůdu Dvorského hanácký, odrůda Rapid Hanácký kneifl a odrůda Korál Čelechovický hanácký.

Z jarních pšenic dosáhla největšího rozšíření odrůda Zora, a zejména odrůda Zlatka (spoluautor Ing. Karel Domkář) byla nosnou odrůdou v jarních pšenicích ještě v sedmdesátých letech.

Bez opomenutí by neměla zůstat ani jeho pedagogická a osvětová činnost, ať už se jedná o zimní semináře nebo nespočetný počet „polních kázání“ pro rolníky.

Ve více než stoleté tradici šlechtění, zejména šlechtění jarních ječmeneů, zaujímá Konrád Dvorský svou činností významné místo, které mu právem náleží.

In memoriam JUDr. Jindřich Kurz

Dne 30. října odešel ve věku 75 let náš redakční kolega doktor Jindřich Kurz. Čtenářům Kvasného průmyslu byl dlouhá léta důvěrně znám díky svým pravidelným článkům z oblasti marketingu a ekonomiky nápojového průmyslu. Spolupracoval rovněž s řadou jiných periodik včetně zahraničních, z nich především s časopisem Brauwelt. Patřil k pozvolna mizející skupině lidí disponujících všestranným vzděláním a obdařených mimořádnou rétorickou schopností. Dovedl pronést spatra půlhodinový projev plný bonmotů či napsat fejeton, v němž nechal naplno vykvést svůj smysl pro humor a radost z tvorby slovních hříček a neotřelých výrazů. Možná, že v jiné době by se stal úspěšným advokátem perrymasonovského

střihu, rodinná tradice a patrně i politická situace po roce 1948 však způsobila své a Dr. Kurz byl po celý život věrný pivovarství. Pro obor to rozhodně chyba nebyla.

Ač řadu let v důchodu, účastnil se aktivně debat o obsahové náplni našeho časopisu, sledoval novinky, překládal odborné články zejména z němčiny, ale nebyla mu cizí ani angličtina. Prožil pestrý život, potkal mnoho zajímavých osobností a všichni jsme se těšili, až zpracuje své vzpomínky do ucelené podoby k publikování. Osud si však přál jinak. Jako každá silná osobnost vytvořil svým odchodem mezeru, kterou bude obtížné vyplnit. Bude nám všem chybět.

Redakce

Výčepní budou již poosmé hledat svého krále

Již osmý ročník celostátní odborné soutěže pod názvem **Král výčepních České republiky – PIVEX 2004** se uskuteční v lednu až březnu příštího roku. Soutěž je součástí projektu České pivo a také doprovodného programu Mezinárodních potravinářských veletrhů SALIMA 2004. Osmý ročník soutěže proběhne opět osvědčeným systémem: **šest regionálních kol** (21. 1. – Brno, 22. 1. – Frýdek-Místek, 27. 1. – České Budějovice, 28. 1. – Plzeň, 29. 1. – Krušovice, 30. 1. – Ústí n. Labem)

oblastní kola v Plzni a v Brně (17. 2. – Plzeň, 19. 2. – Brno), **finále** proběhne v pondělí 1. 3. 2004 v Brně v Interhotelu Voroněž.

V regionálních kolech se utkají výčepní o deset postupových míst do oblastních kol. V oblastních kolech se pak bude soutěžit vždy o deset postupových míst a titul „Mistr výčepních Plzeň 2004“ resp. „Mistr výčepních Brno 2004“. V celostátním finále se utká 20 nejlepších výčepních z celé České republiky o titul „Král výčepních České republiky – PIVEX 2004“.

Výčepní musí v každé části soutěže podle stanovených kritérií načepovat svá soutěžní piva do „třetinky“ a „püllitru“ v stanoveném časovém limitu. Rozhodčí poté změří správnou míru a výšku pěny a odborná porota zhodnotí celkový vizuální („umělecký“) dojem.

Generálním garantem soutěže je Český svaz pivovarů a sladoven a guaranty jednotlivých regionálních kol jsou pivovary Starobrno, a. s., Plzeňský Prazdroj, a. s., Pivovar Radegast, Držkovice Union, a. s., Královský pivovar Krušovice, a. s. Dalšími spolupřáteli jsou Thermotechnika BOHEMIA, s. r. o., SAHM, s. r. o., LINDE TECHNOPLYN, a. s., Interhotel Voroněž, a. s. a Veletrhy Brno, a. s.

Slavnostní vyhlášení a korunovace českého Krále výčepních pro rok 2004 proběhne 1. března 2004 při Kontaktním galavečeru pivovarníků a sladovníků PIVEX – Brno 2004 v Kongresovém centru hotelu Voroněž v Brně. Součástí večera bude také slavnostní vyhlášení výsledků degustační soutěže piv o prestižní titul Zlatý pohár pivex – pivo 2004.

Své zástupce mohou přihlásit jednotlivé subjekty (pivovary, hotely, restaurace), přihlásit se mohou také individuální soutěžící. Každý přihlášený musí vykonávat profesi výčepního v rámci své hlavní pracovní činnosti. Účastnický nevratný poplatek činí 200,- Kč. Přihláška Vám bude zaslána na vyžádání u SNIP&CO (e-mail: akce@snip-brno.cz, tel.: 543 537 217). Přihlásit se je možné také elektronicky na www.snip-brno.cz/kral